

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ВИМОГ ДО ПУБЛІКАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙ НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВИХ СТУПЕНІВ ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ ПІДГОТОВКИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

У статті розглянуто можливості вдосконалення правового механізму державного управління якістю підготовки науково-педагогічних кадрів в контексті зміни окремих інституціональних норм. У статті подано результати критичного аналізу змісту вимог до публікації результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. Крім того, стаття містить пропозиції щодо напрямів вдосконалення змісту Проекту наказу «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук».

Ключові слова: державне управління якістю освіти, вимоги до публікацій, якість підготовки науково-педагогічних кадрів; вимоги до здобуття наукового ступеня; механізми державного управління.

Мороз В. М. Совершенствование содержания требований к публикациям результатов диссертаций на соискание ученой степени, как направление государственно-управленческого влияния на качество подготовки научно-педагогических кадров.

В статье рассмотрены возможности совершенствования правового механизма государственного управления качеством подготовки научно-педагогических кадров в контексте изменения отдельных институциональных норм. В статье представлены результаты критического анализа содержания требований к публикации результатов диссертаций на соискание ученых степеней доктора и кандидата наук. Кроме того, статья содержит предложения по совершенствованию содержания проекта приказа «Об опубликовании результатов диссертаций на соискание ученых степеней доктора и кандидата наук».

Ключевые слова: государственное управление качеством образования, требования к публикациям, качество подготовки научно-педагогических кадров; требования к получению ученой степени; механизмы государственного управления.

Moroz V. M. Improving the Content of Requirements for Publishing the Results of Scientific Degree Theses, as a Direction of Public Administrative Influence on the Quality of Training Pedagogical Staff.

The article considers the possibility of improving the legal mechanism of public administration by quality of training of the teaching staff in the context of changes in individual institutional norms. The article describes the results of a critical analysis of the requirements to the publication of the thesis for a doctor of science degree and a PhD degree. In addition, the article provides suggestions for ways to improve the content of the Order «On the publication of the results of theses for the degrees of doctor and candidate of sciences».

Keywords: public administration of quality of education, requirements for publication, quality training of the teaching staff; requirements for the scientific degree; mechanisms of governance.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Останнім часом, проблематика державного управління якістю надання освітніх послуг все далі частіше стає предметом обговорення не лише серед фахівців профільних установ та організацій, а у тому числі і серед представників громадських інститутів та інституцій. Така увага суспільства до питань якості освіти, обумовлена, перш за все тим, що саме освіта є основою для «інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави» [1]. Крім того, освіта є тим механізмом, функціонування якого забезпечує засвоєння сучасним поколінням минулого досвіду та знань, а також обумовлює їх продукування та розвиток. З огляду на визначальну значущість освіти для суспільно-економічного розвитку держави, суспільство, використовуючи власні та державні інститути впливу на освітянську галузь, завжди прагнуло до підвищення ефективності функціонування механізмів накопичення та передачі знань, соціального досвіду, відтворення та розвитку культури. Цілком очевидно, що державні інститути без підтримки суспільних інституцій та інститутів, не можуть забезпечити не лише всебічний розвиток інтелектуального потенціалу суспільства, а і розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства. Питання компетенції суспільних інститутів та інституцій у забезпеченні якості освіти знайшло своє відображення у нормах Закону України «Про вищу освіту», а саме в тій частині його змісту, яка пов'язана з повноваженнями Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [2]. На значущість місця та ролі суспільних інститутів та інституцій у забезпеченні якості вищої освіти звернув увагу Міністр освіти і науки України С. Квіт. На переконання

С. Квіта, відповідальність за якість освіти повинна покладатись безпосередньо на університети, в той час як головним суб'єктом контролю за якістю надання освітніх послуг, повинно виступати Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти [3]. Виникає ситуація, за якої головним суб'єктом та об'єктом контролю якості освіти виступають суспільні інститути. Разом з тим, таке домінуюче позиціонування згаданих інституцій не суперечить практиці прояву компетенції держави у процесі забезпечення якості освітніх послуг, адже держава, відповідно до природи свого утворення, є результатом суспільної діяльності або, іншими словами, «держава є продуктом суспільства на певному етапі розвитку» [4, с. 191]. Отже, не дивлячись на розширення компетенції суспільства, а відповідно і його відповідальності, у вирішенні питань забезпечення якості освітніх послуг, держава була і залишається тим інститутом, який відповідно до мети свого існування, є чи не найбільш зацікавленим суб'єктом у результативності процесу розбудови ефективно діючої системи вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Питання державного управління сферою освіти постійно перебувають у межах кола наукових інтересів дослідників. Серед найбільш знакових науково-комунікативних заходів, тематика яких була спрямована на пошук ефективних механізмів державно-управлінського впливу на розвиток системи освіти та підвищення її якості, слід виділити: науково-практичну конференцію за міжнародною участю «Технології забезпечення якості освіти в державному управлінні: виклики сьогодення» (30.11.2012, м. Київ – Національна академія державного управління при Президентові України), у межах роботи якої учасники розглянули питання забезпечення якості навчального процесу; VI Міжнародну науково-практичну конференцію «Управління в освіті» (18–19.04.2013, м. Львів – Національний університет «Львівська політехніка»), серед тематичних напрямів роботи якої були розглянуті механізми державного управління в освіті та система управління якістю підготовки фахівців; наукову конференцію «Забезпечення якості і взаємної довіри в системі вищої освіти України» (02.10.2014, м. Київ – Національна Академія керівних кадрів культури і мистецтв). На пленарному засіданні останнього науково-комунікативного заходу, було звернуто увагу, що саме «освіта є засадничим важелем у розвитку людей і суспільств, а для держави – ключовим фактором перетворення в успішного актора в глобальному змаганні» [5]. Серед останніх наукових досліджень, тематична спрямованість яких пов'язана з державним регулюванням процесів розвитку системи освіти та питаннями державного контролю за якістю надання освітніх послуг, слід звернути увагу на роботи Александрова В. Т. (монографія «Державні механізми управління якістю неперервної освіти в Україні» – систематизовано та обґрунтовано методи дослідження механізмів управління якістю всіх рівнів неперервної освіти в Україні; виявлено проблеми державних механізмів управління якістю неперервної освіти та запропоновано шляхи їх вирішення як на центральному, так і на регіональному рівні управління) [6], Лукіної Т. О. (монографія «Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні» – розкрито сутність механізмів державного управління якістю загальної середньої освіти та запропоновано модель державного стандарту її якості) [7], Огаренка В. М. (монографія «Державне регулювання діяльності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг» – розглянуто методологічні засади державного управління системою освіти та обґрунтовано шляхи удосконалення кадрової політики на ринку освітніх послуг) [8], Паращенко Л. І. (монографія «Державне управління розвитком загальної середньої освіти в Україні: методології, стратегії, механізми» – визначено механізми державного управління, які забезпечують розвиток системи загальної середньої освіти та визначено зміст структурної моделі механізму державного управління її розвитком) [9], Садкового В. П. (монографія «Державне управління у сфері формування освітніх стандартів підготовки фахівців цивільного захисту України» – висвітлено результати досліджень процесів реформування вищої освіти за напрямом впровадження європейських освітніх стандартів Болонської системи та запропоновано напрями щодо підвищення якості вищої освіти) та багатьох інших дослідників.

Проблематика розвитку кадрового потенціалу в контексті забезпечення підготовки спеціалістів та удосконалення механізмів державного управління освітою як елементу теоретико-методологічні основи кадрової політики, знайшла своє відображення у дослідженнях А. В. Власюка, В. Г. Гамаюнова, Г. А. Дмитренка, О. В. Дубровки, С. А. Калашникової, С. А. Коваленко, Н. М. Колісниченко, С. В. Майбороди, В. В. Остапчука, О. В. Поступної, Л. П. Полякової, І. М. Сікорської та ін. Разом з тим, не дивлячись на достатній рівень наукового опрацювання відповідної проблематики, питання вдосконалення механізмів державного управління сферою освіти, залишаються відкритими для подальших наукових розробок.

Дискусійними залишаються підходи до змісту механізмів державного управління розвитком сфери освіти та напрямів державного втручання у функціонування системи освіти як на державному рівні, так і на рівні окремих її елементів. В контексті порушеної проблематики, слід звернути увагу на питання

державного регулювання процесу кадрового забезпечення системи вищої освіти та впливу на умови її ефективного функціонування. Одним з можливих об'єктів державно-управлінського впливу на розвиток якісної складової професорсько-викладацького складу є система підготовки кадрів вищої кваліфікації, у межах якої, питання вдосконалення норм щодо публікації результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук набувають неабиякої значущості.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). З'ясувати можливості вдосконалення правового механізму державного управління якістю підготовки науково-педагогічних кадрів в частині врегулювання протиріч змісту Проекту наказу «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук».

Вклад основного матеріалу дослідження. Дослідження проблематики державно-управлінського впливу на процес підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів, незважаючи на цілком конкретний предмет наукового пошуку, не є простим та однозначним напрямом у межах науки державного управління. Це пов'язано з тим, що питання державного регулювання розвитку якісної складової трудового потенціалу професорсько-викладацького складу, відповідно до широкої компетенції свого прояву, має одночасне позиціонування відразу у декількох напрямках державно-управлінської науки. Наприклад, формула спеціальності 25.00.01 (теорія та історія державного управління) передбачає можливість дослідження порушеної нами проблематики через призму «дослідження теоретико-методологічних засад державного управління як цілеспрямованого впливу держави на стан і розвиток суспільних процесів і відносин, поведінку та діяльність особи з метою досягнення цілей і реалізації функцій держави через діяльність органів державної влади». У межах паспорту спеціальності 25.00.01, питання державного управління якістю вищої освіти та розвитком трудового потенціалу науково-педагогічних кадрів можуть бути розглянуті за такими основними напрями: «реалізація державної влади в системах управління усіх рівнів» (місце та роль суб'єктів державного управління в системі функціонування освітньої сфери суспільства); «зв'язки з громадськістю в системі державного управління» (потужність впливу суспільних інститутів та інституцій на стиль державного управління в системі вищої освіти); «форми і методи державного управління, їх класифікація» (особливості використання окремих форм та методів державного управління в системі державного регулювання якості надання освітніх послуг); «реформування державного управління в Україні й аналіз зарубіжного досвіду» (зарубіжний досвід щодо місця та ролі суб'єктів державного управління у забезпеченні ефективності функціонування та розвитку системи вищої освіти) тощо [10]. Разом з тим, з огляду на практичну значущість питань підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів для забезпечення якості надання освітніх послуг, дослідження відповідної проблематики повинно здійснюватись переважно у межах змісту паспорту спеціальності 25.00.02 (механізми державного управління), адже саме механізми державного управління є тією складовою державно-управлінського впливу, за допомогою якої забезпечується практика реалізації державно-управлінських рішень. Наприклад, формула спеціальності 25.00.02 передбачає «теоретико-методологічне обґрунтування механізмів державного управління, адміністративно-організаційних напрямів державотворення, функцій, структури, повноважень і особливостей органів державної влади усіх рівнів», що створює передумови для найбільш повного та всебічного дослідження обраного нами предмету наукового пошуку. Окремі напрями спеціальності 25.00.02 передбачають можливість дослідження порушеної проблематики через призму: «цілей, завдань, функцій держави, стратегії її розвитку» (програмування діяльності суб'єктів державного управління щодо забезпечення функціонування та розвитку системи освіти); «формування та реалізації державної політики у сферах державного, регіонального та галузевого управління й інших сферах суспільного життя» (визначення пріоритетів державно-управлінського впливу на освітянську галузь); «механізмів державного регулювання окремих галузей і сфер суспільного життя та їх удосконалення» (обґрунтування та використання форм, методів, засобів та важелів впливу суб'єктів державного управління на систему освіти та якість продукту її функціонування) [11] тощо. З огляду на складність та багатогранність прояву обраного нами предмету наукового пошуку, його дослідження може бути здійснено у контексті будь-якого з вище розглянутих напрямів державно-управлінської науки, але у межах цієї публікації, ми зосередимо увагу лише на окремих питаннях можливості удосконалення інституціональних норм щодо публікації результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Тематична спрямованість цієї публікації була обумовлена аналізом змісту думок науковців які були презентовані у межах громадського обговорення проекту наказу Міністра освіти і науки України «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» [12]. Оприлюднений 17.07.2014 р. на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України проект наказу лише за три місяці став предметом обговорення для 369 осіб, що досить переконливо свідчить

про актуальність відповідної проблематики. Слід звернути увагу, що вище наведена кількість зацікавлених у результатах обговорення осіб, відображує лише тих науковців, які залишили свій коментар на сторінці інтерактивного спілкування та не враховує вчених які опрацювали відповідні пропозиції та надіслали їх безпосередньо на електронну поштову скриньку Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації. До категорії останніх учасників обговорення змісту відповідного проекту наказу належить і автор цієї публікації. Разом з тим, надіслані нами пропозиції потребують на обговорення на рівні науково-комунікативного заходу, адже саме у межах відкритого обміну думками, опрацьовуються найбільш раціональні управлінські рішення.

Залишаючи поза увагою той напрям презентованої вище інтерактивної дискусії який розгорнувся навколо питання необхідності (доцільної) зменшення кількості публікацій за темою докторської та кандидатської дисертацій до 15 та 3 одиниць відповідно, хоча і цей напрям також заслуговує на першочергову увагу науковців, звернемось до проблематики можливості долучення до іноземних публікацій за темою докторської дисертації статей, опублікованих у матеріалах до наукових конференцій, конгресів, симпозіумів, семінарів, проведених в інших державах. Нагадаємо, Проект наказу Міністерства освіти і науки України «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» у п. 2.1 встановлює норму яка зобов'язує здобувача наукового ступеня доктора наук мати за темою дисертації «не менше 15 публікацій у наукових (зокрема електронних) фахових виданнях України та інших держав, з яких: не менше чотирьох публікацій у наукових періодичних виданнях інших держав з напрямку, з якого підготовлено дисертацію, у тому числі статті, опубліковані в матеріалах до наукових конференцій, конгресів, симпозіумів, семінарів, проведених в інших державах. До таких публікацій можуть прирівнюватися публікації у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз» [13]. У якості умови здобуття наукового ступеня кандидата наук п. 2.1 Проекту наказу, відповідна норма щодо кількості статей, встановлена на рівні «не менше трьох публікацій у наукових (зокрема електронних) фахових виданнях України та інших держав, з яких: не менше однієї статті у наукових періодичних виданнях інших держав з напрямку, з якого підготовлено дисертацію. Порівнюючи зміст п. 2.1 (вимоги до кількості публікацій необхідних для здобуття наукового ступеня доктора наук) та 2.2 (вимоги до кількості публікацій необхідних для здобуття наукового ступеня кандидата наук) можемо виявити протиріччя, сутність якого розкривається у можливості зарахування до іноземних публікацій тих наукових робіт здобувача науково ступеню кандидата наук, які були оприлюднені у матеріалах до наукових конференцій, конгресів, симпозіумів, семінарів, проведених в інших державах, адже така норма передбачається лише для здобувачів наукового ступеню доктора наук. Відповідно до змісту п. 6 статті 5 Закону України «Про вищу освіту», науковий ступень доктора філософії (кандидата наук) відносять до освітнього (академічного) і одночасно першого наукового ступеня, в той час як науковий ступень доктора наук – до другого наукового ступеню [2]. Цілком очевидно, що рівень доктора наук є вищим за своїм статусом від рівня кандидата наук, а отже і вимоги до здобуття останнього мали б бути менш жорсткими. Разом з тим, п.2.1 Проекту наказу дозволяє здобувачу наукового ступеню доктора наук зараховувати до іноземних публікацій у тому числі статті, опубліковані в матеріалах до наукових конференцій, конгресів, симпозіумів, в той час як норма п.2.2 відповідного проекту наказу, не передбачає такої можливості для здобувачів наукового ступеня кандидата наук. Наукова стаття, яка була опублікована за результатами роботи науково-комунікативного заходу, за рівнем свого наукового опрацювання, як правило, є менш авторитетною за своїм статусом при її порівнянні зі статтею оприлюдненою у періодичному науковому виданні. Виникає ситуація, за якою вимоги до опублікування результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук є менш жорсткими ніж відповідні вимоги до здобуття наукового ступеня кандидата наук. Зміст останньої тези має певні абстрагування, а саме ми не враховуємо встановлену кількість відповідних публікацій. Приймаючи до уваги вище наведене, ми також не можемо підтримати і зміст самої норми щодо можливості долучення до іноземних публікацій за темою докторської дисертації статей, опублікованих в матеріалах до науково-комунікативних заходів.

На наше переконання, слід залишити без істотних змін встановлену Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 17.10.2012 р. № 1112 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» [14] норму, щодо кількості і якості іноземних публікацій. Діюча на цей час вимога щодо кількості іноземних публікацій необхідних для здобуття наукового ступеня доктора наук (кандидата наук), встановлює відповідне обмеження на рівні «не менше чотирьох публікацій у наукових періодичних виданнях інших держав з напрямку, з якого підготовлено дисертацію» («не менше однієї статті ...»). На нашу думку, ця норма не лише не потребує певного пом'якшення, а за умови схвалення науковим співтовариством, може бути посилена вимогою щодо мови оприлюдненої статті, наприклад, «іноземна публікація, основний текст якої було подано з

використанням однієї з офіційних мов Європейського Союзу». На наше переконання, такий крок законодавця сприятиме не лише популяризації результатів наукових досліджень українських вчених серед світової наукової спільноти, а відповідно і зростанню авторитету вітчизняних наукових шкіл, а у тому числі, і підвищенню якості наукових досліджень. Хочу звернути увагу, що рік тому, я захищав дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора наук, та мав не лише необхідну кількість публікацій у іноземних наукових виданнях, а і порівняно широку географію їх позиціонування (Латвія, Естонія, Казахстан та Російська Федерація). Крім того, наявність іноземних публікацій дозволила автору цієї статті встановити академічні зв'язки з представниками наукової еліти вище наведених країн та за результатами їх зацікавленості результатами нашої дисертаційної роботи, отримати від них у майбутньому позитивні відгуки на автореферат до неї.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Приймаючи до уваги вище наведене можемо сформулювати такі основні висновки.

По-перше, нормативно-правові документи, зміст яких пов'язано з інституалізацією процесу підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів, не лише можуть, а і повинні розглядатись на рівні складових елементів нормативно-правового механізму державного управління ефективністю функціонування та розвитку системи вищої освіти. Слід визнати, що діюча система норм та правил, з огляду на свою недосконалість у забезпеченні процесів державного регулювання розвитку трудового потенціалу науково-педагогічних та наукових працівників, потребує на уточнення та корегування. Одним з напрямів такого корегування може стати удосконалення змісту вимог, які висуваються до публікації результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. Разом з тим, слід розуміти, що правовий механізм державного управління, без одночасного використання потенціалів економічного, мотиваційного, організаційного та політичного механізмів – не може забезпечити очікуваного результату щодо якості змін існуючої системи підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів та розвитку їх трудових можливостей.

По-друге, запропонований до обговорення Проект наказу «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук», не дивлячись на своєчасність своєї появи та актуальність змісту, не є бездоганним, а отже потребує на уточнення. На наше переконання:

1) не слід прирівнювати статті які були оприлюднені у межах збірника матеріалів наукової конференції в іншій державі (наприклад, у РФ, Беларусі, Казахстані тощо) до іноземної публікації. Цілком очевидно, що статус публікації, яка розміщена у науковому періодичному виданні інших держав, є дещо вищим ніж статус статті, яка опублікована у матеріалах до наукових конференцій, конгресів, симпозіумів, семінарів, проведених в інших державах. Можливо, ми можемо вести мову про встановлення певного співвідношення, наприклад одна іноземна публікація може бути прирівняна до трьох публікацій, які були оприлюднені за результатами роботи науково-комунікативних заходів за межами України;

2) за неможливості (недоцільності) усунення з тексту Проекту наказу Міністерства освіти і науки України «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» норми щодо можливості зарахування до іноземних публікацій тих наукових робіт які були опубліковані в матеріалах до наукових конференцій, конгресів, симпозіумів, семінарів, проведених в інших державах, слід поширити її дію, у тому числі, і на вимоги до публікацій які виконані у межах здобуття наукового ступеня кандидата наук;

3) публікація може вважатися такою, що розміщена у іноземному науковому виданні, лише за умови подання її основного тексту однією з офіційних мов Європейського Союзу. Разом з тим, законодавцю слід уникнути практики формування рекомендованого переліку тих іноземних наукових видань які можуть бути визнані такими, що відповідають конкретному науковому напрямку. Нагадаємо, що обговорення відповідного питання було ініційовано в МОН наприкінці 2012 року.

По-третє, вдосконалення змісту Проекту наказу «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» є лише одним з напрямів державно-управлінського впливу на якість підготовки науково-педагогічних кадрів. До умов підвищення рівня розвитку якісних складових трудового потенціалу науково-педагогічних кадрів слід віднести наявність ефективно діючої системи державного та громадського контролю за виконанням кожним з учасників навчально-виховного процесу інституціональних вимог (дотримання вимог нормативно-правових актів; виконання норм трудової угоди тощо). В контексті порушеної проблематики, також слід звернути увагу, на визначальне місце та роль адміністрації вищих навчальних закладів у процесі забезпечення якості процесу підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів та підвищення ефективності розвитку їх трудового потенціалу.

Вище наведені пропозиції, з огляду на складність змісту та багатогранність прояву порушеної проблематики, не висчерпують питання вдосконалення норм щодо публікації результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, а лише створюють основу для розгортання наукової дискусії. Серед перспективних напрямів в організації наукових досліджень слід виділити перш за все ті, зміст яких пов'язано з можливістю удосконалення окремих норм Наказу «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук», наприклад, в частині доцільності прирівняння статусу тих публікацій, які були розміщені у виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, до статусу публікацій, які розміщені у наукових періодичних виданнях інших держав. Крім того, питання державного контролю за якістю та ефективністю функціонування системи підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів, так само як і проблематика державного регулювання розвитку трудового потенціалу вищих навчальних закладів, також можуть бути визначені як перспективні напрями наукових пошуків.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 року № 1060-XII (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – №34. – Ст. 451.
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 року № 1556-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – №63. – Ст. 1728.
3. Сергій Квіт: «Відповідальність за якість освіти ми покладемо на університети» [Електронний ресурс] / Сергій Квіт / Новини: коментарі // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/ua/comments/35877-sergiy-kvit-vidpovidalnist-za-yakist-osviti-mi-poklademo-na-universiteti>
4. Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства. В связи с исследованиями Льюиса Г. Моргана / Энгельс Ф.; пер. с нем. – СПб. : Издательская Группа «Азбука-классика», 2009. – 256 с.
5. Програма конференції «Національна система забезпечення якості і взаємної довіри в системі вищої освіти (TRUST)» [Електронний ресурс] / Повідомлення від імені консорціуму університетів-партнерів Темпус-проекту // Національна Академія керівних кадрів культури і мистецтв. – Режим доступу: <http://nakkkim.edu.ua/academy/шановні-освітяни-студенти>
6. Александров В. Т. Державні механізми управління якістю неперервної освіти в Україні : монографія / В. Т. Александров. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – 366 с.
7. Лукіна Т. О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні: монографія / Т. О. Лукіна. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. – 291 с.
8. Огаренко В. М. Державне регулювання діяльності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг: монографія / В. М. Огаренко. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – 326 с.
9. Паращенко Л. І. Державне управління розвитком загальної середньої освіти в Україні: методології, стратегії, механізми: монографія / Л. І. Паращенко. – К. : Майстер книг, 2011. – 535 с.
10. Паспорт спеціальності 25.00.01 – теорія та історія державного управління [Електронний ресурс] / (авт. тексту ВАК України) // Постанова президії ВАК України від 18.01.2007 № 41–06/1. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/pasport250001.html>
11. Паспорт спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління [Електронний ресурс] / (авт. тексту ВАК України) // Постанова президії ВАК України від 14.12.2006 р. № 46-06/11. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/pasport250002.html>
12. Запрошуємо до громадського обговорення проекту наказу МОН про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук [Електронний ресурс] / Повідомлення від 17.07.2014 р. // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/ua/messages/35247-zaproshuemo-do-gromadського-obgovorennya-proektu-nakazu-mon-pro-opublikuvannya-rezultativ-disertatsiy-na-zdobuttya-naukovih-stupeniv-doktora-i-kandidata-nauk>
13. Проект наказу «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» [Електронний ресурс] / Повідомлення від 17.07.2014 р. // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1405583513/>
14. Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук : Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 17.10.2012 р. № 1112 // Офіційний вісник України. – 2012. – №86. – С. 250.

* Мороз Володимир Михайлович – доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

